Horváth Péter

Apánk fasza

Kiskölyökkoromban ritkán találkoztam apámmal, ideje javát a munkahelyén töltötte, igen elfoglalt és nagyra becsült színházrendezőként. Azt hiszem, afféle titokzatos, de barátságos idegenként gondolhattam rá, noha valószínűleg felfogtam, hogy ő az *apám.* Néha megtörtént, hogy este, lefekvéskor meglátogatta a gyerekszobát, amelyen a nálam két évvel fiatalabb öcsémmel osztoztam, és levetített nekünk egy diafilmet, vagy felolvasott egy fejezetet *Az utolsó mohikán*ból. A diafilmek meséit mindketten élveztük az öcsémmel, de a vetítés technikája is izgatott minket. Amikor kifutott a gépből a film, öcsém az ablak elé eresztett fehér roló mögött kereste a mese szereplőit. Hova tűntek? Ő valószínűleg varázslóként tekintett apánkra. Én ötévesen már megértettem a dolog mechanikáját, de hiába próbáltam titokban magam is vetíteni, a gép kifogott rajtam, már befűzéskor eltépte a filmet, vagy ha nem, akkor az első kockák után elakadt, nem tudtam tovább tekerni, és a képkocka szép lassan elolvadt, a gép füstölni kezdett. Ilyenkor kihúztam a konnektorból a gép madzagját, valahogy kierőszakoltam a gépből a tönkrement tekercset, eldugtam, és másnap titokban ledobtam a szemétledobóba. Hiába, ez nekem még nem megy. Sóvárogva próbáltam siettetni a napok múlását. Szerettem volna minél előbb olyan felnőtt lenni, mint apu, aki szinte mindenen képes úrrá lenni. Elesés nélkül biciklizik, megszereli az elromlott előszobacsengőt, újrameszeli a konyha falát, miután ebédkor mérgében odavágta a teli levesestálat. És egyáltalán, ő mindent tud, amit én még nem. Nem csak, hogy folyékonyan olvas, de úgy mesél a könyvből, mintha ő volna Csingacsguk, de ő volna Hosszú Puska is.

Keveset értettem az indiántörténet lényegéből, de apám érzékletes felolvasása beindította a fantáziámat. Láttam a vadont, a Nagy Tavat, s rajta apámat, amint egy indián kenuban evez. Azt mondta, ha felnövök, én is olyan leszek, mint ő. Ez tetszett. Nemsokára eljön hát az idő, hogy én is oda mehessek, ahova akarok, azt csináljam, amihez kedvem van, rézbőrű testvér legyek, vagy Vadölő, a rengeteg ura, és én mondjam meg másoknak, hogy *mi a dörgés, kisapám,* meg hogy *a szakramentumát.* Azt elégedetten tapasztaltam már, hogy évről évre magasabb leszek, az

előszobafogas mellett a falra ragasztott centiméteren minden születésnapomon megjelöltük a magasságomat. Az öcsém is nőtt, bár azt nem tudtam elképzelni, hogy engem valaha is beérjen. (Ez nem is sikerült neki, szegénynek.) Azt viszont, hogy én mindenhol és mindenben olyan óriási leszek, mint az apám, nagy öröm volt elgondolnom.

Mint mondjak, bíztam a jövőmben.

Egészen addig, amíg egy szép napon apám virágos jókedvében az esti fürdéskor beereszkedett mellénk a kádba.

Nem is tudom, hogyan írjam le azt a borzongató, kétségbeejtő ámulatot, ami a himbálódzó micsodája láttán elfogott. Minden testrésze körülbelül négyszerese volt az enyémnek, de az a hatalmas valami ott, a bögyörője helyén, iszonyú rémülettel töltött el. Az a vaskos húsdarab tízszer vagy hússzor nagyobb volt az én kis bőrfecnimnél. Apám fasza láttán biztos voltam benne, hogy én *hibás* vagyok, olyan helyrehozhatatlan testi elégtelenséggel születtem, mint a házunkban lakó Béna Jakab, akinek születésétől fogva hiányzott a bal alkarja. Attól a közös fürdéstől kezdve egyre mélyebben ivódott belém a tudat, hogy soha, de soha nem lehetek akkora, mint az apám.

Sok évtizeden át vezetett a vágy: utolérni, sőt, lepipálni apámat. Tulajdonképpen miatta lettem színházrendező, hogy ebben a közös minőségünkben (is) jobb lehessek nála. (Ez, *így*, nem sikerült.) Azért lettem író, mert egyszer – beszeszelt állapotban – azt találta mondani, hogy neki egész regényfolyamok vannak a fejében, és ha leírná őket, nagyobb lehetne Thomas Mann-nál. Én csak apámnál akartam jobb író lenni. (Ez sikerült is, mivel ő színdarabelemzéseken és műsorterveken kívül csak mások számára értelmezhetetlen és értékelhetetlen jegyezeteket vetett papírra.) Szinte minden másban is próbáltam versenyre kelni vele. Eggyel többször váltam el, és nősültem újra nála. Ha egy kétes kimenetelű kalandom esetleges következményeivel nem számolok, nekem is négy gyermekem van, mint neki volt. Erős kalandvágyam engem is sokszor rávett arra, hogy a biztosat bizonytalanra cseréljem. Igyekeztem nyelveket tanulni, ez ugyanúgy nem sikerült, ahogyan neki sem. Időskorában szívesen babrált a veteményeskertjében, én negyvenévesen próbálkoztam az amatőr földműveléssel. Idős kertszomszédasszonyom fejcsóválva nézte ügyködésemet. Éppen cukorborsót vetettem. „Tudja, mi fog kikelni abból, Péter, kérem? – kérdezte, majd

rögtön válaszolt is. – Lófasz fog kikelni, nem borsó." A szomszédasszonynak igaza lett. Apám konyhakertje viszont szépen termett.

Ez a mosolyogtató küzdelem – akár győzelemmel, akár vesztéssel végződött – sok mindenben hasznomra vált. Például miatta nem lettem alkoholista, pedig az én génjeim közt is ott van a nyilván örökölt hiba, amelynek folytán ő egyre kevésbé tudott ellenállni az alkohol csábításának. Huszonéves koromban láttam az én csodálatos eszű és tehetségű apámat, amint rajongó kollégái társaságában poharazgatva „osztotta az észt". Bőven volt neki mit osztania, csodálták és irigyelték is érte sokan. Hanem a színházművészettel, politikával, tisztességgel kapcsolatos nagyívű előadása közben egyre többször töltette tele a vermutos poharát, míg végül lényeglátó képzettársításait már maga sem tudta pontosan követni. E folyamat közben lassan oszladozni kezdett körüle a társaság. Végül csak én maradtam a színház társalgójában vele. A büfés zárni készült, így hát átsegítettem az akkor már botladozó apámat a színházzal szemközti szállodába, ahol a szállása volt. Ott mindenáron be akart menni a bárba, hogy megigyon még egy utolsó felest. Azt hazudtam neki, hogy már „bezárt a bazár". Felvonszoltam a lépcsőn az emeltre, a szobájában lefektettem az ágyára. Lerángattam róla a zakóját, lehúztam a cipőjét, zokniját, nadrágját. Mielőtt betakartam, elfordítottam a fejem, ne lássam az alsónadrágja sliccén kikandikáló félelmetes micsodáját.

Még a segédszínészek is otthagyták az én apukám végtelenbe bonyolódó előadását. Ez az élmény tartott vissza attól, hogy kételyeim és gondjaim elől a piáláshoz meneküljek. Nem akarom magamat megalázni. Apám ebben (is) bátrabb volt nálamnál.

Jó ideje felhagytam már azzal, hogy versenyre keljek vele.

Teste rég elporladt már a föld alatt, és az unokám bögyörőjéhez képest az én micsodám éppen akkora, mint amekkorának lennie kell. Ezzel hát nincs problémám. Viszont megértem, hogy az érvekből kifogyó sorstársaim a vita hevében miért vágják a másik szemébe végső tromfként az inkriminált mondatot:

– Apád faszát!

Mert lehetünk bármily elégedettek a sorsunkkal, az élet majd minden területén kiküzdött eredményeinkkel, azt a

gyerekkori látványt soha nem felejthetjük el, bárhogyan szeretnénk. Mint Albert Camus csodálatos regényében Oran fölött a pestis cséphadarója, úgy lebeg fölöttünk apánk fütyköse, és mintha azt mondaná:

– Szervusz, öregem, kapd be a lövegem!

Másként szólva:

– Tiszteld apádat (és anyádat), hogy jó dolgod legyen, és hosszú életű légy ezen a földön.

Vagy még másként:

– Több dolgok vannak földön és égen, Horatio, mintsem bölcselmetek álmodni képes...

Hát erről ennyit, most.